

hladneji zemlji izročili. Ljudje bili so jako genjeni gledajoči na grobu matere stati hvaležne otroke in posebno prečastitega gospoda sina, kateri so njej zadnje telesno dobro delo izkazali. Vsem, kateri so se pogreba udeležili, presrečna hvala; blaga rajna mati pa naj počiva v miru!

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Svitli cesar dobivajo mnogo čestitk k zaroki svojega sina cesarjeviča Rudolfa z belgijsko princesinjo Stefanijo; odlično sprejeti bili so tudi čestitajoči zastopniki iz Prage pod vodstvom mestnega župana dr. Skramlika, ki je česki govoril; cesar so mu česki odgovorili in svojo naklonjenost vselej zvestej Pragi izrekli. — Državni zbor je s 301 proti 50 glasom odpravil sitno posilno legaliziranje, akoprem je se minister Stremajer branil, kolikor je mogel. Zastoj! Propal je on in njegovo posilno legaliziranje. Za to postavlo zasluži državni zbor vrlo hvalo, posebno pri kmetih, ki so zavoljo od liberalcev iztuhtanega legaliziranja največ trpeli. Med poslanci, ki še tega niso spoznali, čepijo naši spodnje-štajerski grajščaki Karneri, Hakelberg in Pauer; ti bi s Stremajerjem vred posilno legaliziranje pridržali menda na vse veke vekov. Tudi zakon za Arliško železnico bil je sprejet proti temu, da ogerska vlada dovoli stavljenje železnice od Siska do Doberlina v Bosni, kar bo nam na korist; pri tej priliki je poljski poslanec Hausner djal: „le stavimo Arliško železnico, da ne bodemo zavisni od Bismarkovih nemških železnic; na Bismarka in zvezo z njim se ne smemo zanašati“. To je pa štajerskega germana Heilsberga tako piknilo, da se je precej za nemškega mesija potegnil; škoda, če Bismark tega ne zvé; poslal bi mu slobodno kakšno prusko svetinjo ali „orden“. Sedaj pride še oderuški zakon v obravnavo in potem je zborovanje do 5. aprila odloženo. — Ker preustrojitev davkovskih zakonov ni dognana, prisiljeno je ministerstvo zopet 20 milijonov na posodo vzeti; izdalo boče za 20 milijonov zlate rente t. j. dolžnih pisem, kder se obresti plačujejo v zlatu. Ministra grof Falkenhayn in baron Korb-Weidenheim imenovana sta za cesarska komornika. To je pri nas velika čast. Na Dunaji so bivšega generala Probasko zaprli zaradi goljufije; v Kolomeji na Gališkem pa več dijakov socialistov. V Trstu so italijanski rogovileži obhajali rojstni den italij. kralja Humberta in mnogo tiskanih veleizdajalnih pisem po ulicah trosili in po pošti ljudem pošiljali; v pismih pravijo, da boče v kratkem došla italijanska armada rešit naših Lahov itd. Blizu Beljaka je se zbralo pri sv. Martinu 200 volilcev in so protestirali zoper sklep srenjskega odbora, ki je z drugimi liberalci bil potegnil se za šletno šolanje; zbrani so protest brzojavili državnemu zboru in izrekli hvalo g. Lienbacherju, ki nasvetuje šletno šolanje. — Kranjski deželni šolski nadzornik Pirkher prosi za

odpust; to kaže, da je nemčurstvo na Kranjskem uže na pobegu. — V sosednem Varaždinu imajo bratje Hrvatje glasovito pravdo; tamošnja branilnica toži bivšega župana Pusta, njegovo soprogo in nekega Rojčevića zaradi 300.000 ukradenih golginarjev. Srbi na Ogorskem so sila žaljeni od magjarske vlade, ki je meni nič tebi nič srbskega patrijarha Ivačkoviča odstavila in mu vrinola administratorja Angjeliča. Tako postopanje nasprotuje od cesarjev potrjenim pravicam srbskega naroda na Ogorskem. Naš minister vnanjih zadev, baron Haimlerle, je s poročnikom srbske kuježevine, g. Maričem, dogovoril nagodbo, vsled katere se ima železnica iz Pešta potegniti nad Zemun čez Savo do Belgrada, a Srbi morajo med tem zgraditi srbske železnice do bolgarske in turške meje.

Vnanje države. Sv. oče Leon XIII. so Kolonjskemu nadškofu, od Bismarka iz Nemčije prognanemu, pisali velevažno pismo, kder naznanjajo, da še preganjanju katoličanov na Nemškem ni zaželeni konec storjen pa da se dobro nadejajo skorajšnjega miru in sprave. Bog daj. — Na Francoskem se liberalnim kričačem ni posrečilo jezuitov izgnati, dotičnega zakona paragraf bil je od starejšinstva zavržen; vsled tega velika nevolja po vsem liberalnem svetu. — Angleški minister Beaconsfield je državni zbor razpustiti sklenil, da si pri novih volitvah za več let pridobi močno zaslombo. Pravi, da je to potrebno, ker so časi hudi zavolj silnih orožanih armad v Evropi. Sitna vest za njega došla je pa iz Afganistana, kder so Afgani zopet vzdignoli se zoper Angleže in vzeli mesto Charikar. — Bismarku je se dovolilo do 1. 1888 vedno imeti 427.274 vojakov pod puško. — Ruska vlada je odpravila 3. oddelek v carskeji uradnici, ki je opravljal tajno policijo. Ta oddelek je mnogo krivic ljudem učinil in zato so Rusi veseli, da ga ni več. — Rumuni hočejo svoje vojstvo pomnožiti za 14 regimentov. — Na Kitajskem v glavnem mestu Peking buknila je krvava revolucija.

Za poduk in kratek čas.

Kruci na Slov. Štajerskem.

(Spominki iz domače zgodovine.)

VIII. Prezanimivo je opravičevavno pismo, ki so ga Središčani na tožbo poslali deželnemu poglavarju, da ga ne bi priobčili. Glasi se v slovenski prestavi tako-le: Po precej obširnem uvodu, v katerem omenijo, kako jih grof Goldštajn toži, da so mu 11 $\frac{1}{2}$ štrinjakov vina odpeljali in kako od njih odškodnine tirja, pišejo: „Naj blagovolj Vaša grofovska prevzvišenost milostivo na znanje vzeti, da mi ubogi, od vstajnikov napadeni in vsega oropani tržani tega nismo sami radi — motu proprio — storili, temuč le od Krucev prisiljeni in sicer „iz opravičenega strahu, ki oplaši

tudi trdne možake;¹⁾ kajti Kruci (Korutzen) so hotli naše hiše požgati, nas pa pomoriti, če bi ne bili z njimi držali. Ker se toliki sili nismo mogli ustavljati, godilo se je vse le proti naši volji, kajti „privoljenju nič tako ne nasprotuje kakor sila in strah.“²⁾ „Prisiljen ne dela, ampak le trpi, zato pa so tudi oni, ki so koga poškodovali, ker se drugače niso mogli obvarovati, celo nedolžni, kajti sila opraviči njega, ki je napravil vsled sile kako škodo.“³⁾ — Pa tudi iz tega, da smo prazne sode proti jeseni zapeljali nazaj, da se vsaj razvideti, če že ne dokazati, naša nedolžnost in resnicoljubnost. Da so pa puntarski Ogri vino izpili ravno pri nas in prazne sode zapustili v Središči, zagtedadel menda vendar nismo mi kazni vredni, ker se je to zgodilo le po naključbi. Kruci bi nas bili prav lahko še tudi k temu prisilili, da bi morali vino jim celo prek Mure na Ogersko zapeljati, kakor ga je iz ravno tiste pivnice moral ogleda Meretinskih vinogradov na Kogu — Lovro Borko peljati v Nedelišče v Medjimurji. Sploh pa velja: „Kdor se vsled sile in iz strahu kaj pregreši, se ne kaznuje.“ „Bolj primerno in pravično je, držati njega, ki je bil uzrok hudodelstva, kakor pozvedovati po njem, h kateremu so bile reči donesene.“⁴⁾ Obračamo se toraj do Vaše grofovske prevzvišenosti s preponižno prošnjo, naj bi z ozirom na navedene okoliščine blagovolili to našo poročilo milostivno na znanje vzeti.“

Kako so bile te zanimive pravde končno dograne, ni sicer znano, toda že iz teh pisem, ki so se ohranila, da se nekako sklepati, da je deželni poglavar dotične tožbe rešil brž ko ne celó odpo vedno in da so bili Središčani po postavi opravičeni. In tako za Središčane udeležba s Kruci tudi ni imela drugih nasledkov, kakor da so si z njo pri okoličanih pridobili in tu in tam še dosehdob ohranili priimek: Kruci. Pri vsem tem pa slovi Središče, ne toliko zavolj svojega premoženja, ampak vse zavolj značajnosti in narodnosti tržanov in je — ne gledé na nekatere pomilovanja vredne razprtije in združbe povejših dni — zvečinoma še domovina poštenih in značajnih narodnjakov — prava dika Slovenskega Štajerja.

Tudi slovensko pesništvo je se s Kruci poskuševalo. V neki zbirki starih pesmij, večjidel zgodovinskega zapopadka, našel sem eno tudi o Krucih. Kdo njo je zložil, ne da se na tanko določiti. Soditi po drugih pesmih, ki se v dotični zbirki nahajajo, bil bi tudi ove pesmi skladatelj

¹⁾ Ex metu justo in viros constantes cadente.

²⁾ „Nihil consensui tam contrarium est, quam vis atque metus“ (L. 116 ff de R. J.)

³⁾ „Coactus magis pati, quam agere dicitur. Qui cum aliter tueri se non possunt, damni culpam dederint, innoxii sunt;“ (formalia L. scientiam 45 §. 4 ff. ad L. Aquilianam) — necessitas enim excusat eum, qui necessitate damnium dedit.“ (Glossae Gothofredi adicit: L. littera M.)

⁴⁾ „Delinquens per metum vel coactus non punitur.“ „Justus est cum teneri, qui princeps fuerit, quam cum quaeri, ad quem res perlatæ sunt.“ (L. hoc iudicium 10 ff. de sen. corrupto.)

slavni zgodovinar, rajni g. A. Krempelj, pisatelj „Dogodivšiu štajerske zemlje“. Glasi se celó nespremenjena tako-le:

Kruci v Ormoži

v leti 1704.

Ormož! jaz zapojem ti,
Kak se tebi je godilo,
Kadar so Medjimorci
No Madjari, Kruci sijo
V tem slovenskem Štajari
Ino v tebi delali.

Pervi den po svečnici
So se Kruci kakti toča
Nad Središče vsipali,
Kaj se j' trosla vsaka koča
No so vso vu Farofi
Skvarili no poropali.

Te pa so za neke dni
Kruci v Ormož privihrali,
Tam se nemre spisati,
Kaj so ondi vse počeli.
Grad najperle strahoto
Je občutil njihovo.

Tam so tak razbijali
No napravil telko kvara,
Da ne dveri, ne peči,
Mize, stola nit' omara,
Lonca, sklode, verčeka
Ne blo najti celega.

Penezi zazidani
Vun so vzeti no živina,
Zernje, zabel vse reči,
Ja več tauzent veder vina,
Kaj je ne potrošeno,
Je véasi vkončano.

Kak so grad obernoli
Na kip tolovajske jame,
Te po celem Ormoži
So sporobili vse hrame,
No na zadno hiše tri,
Štale, marof vltžgali.

Čutnost tega no pogled
Je okolne stanovnike
Spravil v takšni strah, trepet,
Kaj so skrili vse v postnike,
No okol razbežali
Varaški no kmetiški.

Strašen moškim, ah, pobeg!
Oh strašnejši še za ženske.
Zdaj, gda cvili merzel sneg,
Mor'te matere Slovenke
Tople hiže zapustit
No z otrokom vun ta it.

Na pobegi jočejo
Se za svojo priskrblenje,
Kajt' je vse spokončano,
Kaj so spravli za življenje.
Hiše so sporoblene
No še neke skurjene.

A nevolna dečica,
Gde bo tebi kakšno jesti;
Mati nije slobodna
Z vami v hosti ne na cesti.
Ah! nebó presmileno
Ah! ogledni se na to!

Tak to javkanje no krič
Je terpelo do cvetnice,
Dok' Horvatov zvujzdni bič
Nje čes lotmerske gorica
Je pretiral na skakaj
Na Medjimorsko nazaj.

Tam so bliži Razkriža
S temi puntari mesar'li,
Doklam nje so seeloma
V Muro no prek Mure vdar'li.
Tak je zemlja štajerska
Kuge ta bla rešena.

Če bodo te črtice o Krucih služile le količkaj v prospeh naše še precej zanemarjene domače zgodovine, bil bi dosežen namen, ki ga je pri spisavi imel pisatelj.

M. Slekovec,

Opomnja uredništva: Veleskrbno zbrane ove zgodovinske črtice o Krucih so čitatelje „Slov. Gospodarja“ mnogo zanimale, zlasti one, ki so ondi doma, kder so Kruci razsajali. Jednakih zgodovinskih črtic želimo tudi iz drugih krajev lepe Štajerske, a tudi iz sosedne Koroške nam bodo dobro došle. Ker v teh slovenskih deželah je „Slov. Gospodar“ najbolj razširjen. Marljivemu pisatelju č. g. Mateju Slekovcu, sedaj kaplanu pri sv. Marku niže Ptujja, izrekamo v svojem in v imenu vseh čitateljev presrečno zahvalo. Prosimo več podobnih spisov iz tako spretnega peresa!

Smešničar 12. Neka žena, ktera je na trgu suhi sir prodajala, nagovori pred seboj stoječega meščana rekoč: „Gospod, ako uganete, koliko sirov imam tukaj v jerbasu, vseh 7 vam zastoju dam.“ — „Sedem, sedem“ ji naglo preseka gospod besedo. „Jojmene!“ se začudi ženica, „kteri šment Vam je povedal, da jih ravno 7 imam?“ J. D.